

regering in die tijd meende dat met Nederlandse schepen aangevoerd was wat Nederland-zelf in eerste instantie nodig had.¹

Daarbij was, dat spreekt vanzelf, aan de voedselvoorziening bijzondere aandacht besteed. Het was van meet af aan duidelijk dat de regering op de gebieden van landbouw, tuinbouw en veeteelt intensief zou moeten ingrijpen. Een week vóór het uitbreken van de oorlog werden provinciale voedselcommissarissen benoemd. In elke plaats ten plattelande kwam onder hen een bureau te ressorteren dat door een 'plaatselijke bureauhouder' geleid werd: hij was de verbindingsschakel tussen de boeren en de centrale overheidsorganen. Eind augustus '39 werd voorts aan producenten en handelaren de verplichting opgelegd, over te gaan tot inventarisatie van niet minder dan 250 producten die voor de voeding van mens en dier van het meeste belang waren. Voor al die producten werden voorts verboden afgekondigd om ze te verwerken, te vervoeren of af te leveren; eerst nadat de inventarisatie voltooid was, werden die handelingen, maar nu aan vergunningen gebonden, weer toegestaan.²

De landbouwers konden in de neutraliteitsperiode nog vrij normaal doorwerken. Wel was de kunstmest gerantsoeneerd, maar de toegewezen hoeveelheden kwamen ongeveer overeen met het normale verbruik.³ De tuinbouw kreeg het moeilijker, in de eerste plaats als gevolg van de zeer strenge winter: zes weken lang, van begin januari tot eind februari, waren alle waterwegen in het land dichtgevroren; dat belemmerde het vervoer naar de veilingen en van de veilingen naar de afnemers, bovendien gingen veel tuinbouwproducten door bevroering verloren.⁴ In de tweede plaats was de tuinbouw een deel van de Engelse markt kwijtgeraakt. De import van bloembollen werd door Engeland zelfs geheel stopgezet: een ware ramp voor deze bedrijfstak, want Engeland placht van alle uitgevoerde bloembollen de helft te kopen; de teelt van hyacinten en tulpen werd onmiddellijk tot de helft beperkt.⁵ Men zat herfst '39 met een overschot aan onverkoopbare bollen, driemaal zo groot als normaal: ze werden door de regering opgekocht, vermalen en aan de boeren verkocht als veevoeder.⁶ Voor menselijke consumptie achtte men ze ongeschikt; daar zou vijf jaar later, in de hongerwinter, anders over gedacht worden! Ook de bloemisterij kreeg hulp. Engeland kocht bijvoorbeeld geen siringen meer; vóór de oorlog placht het twee-derde van de totale Aalsmeerse oogst af te nemen. De regering besloot tot steun aan de

¹ *Nota econom. verded. I*, p. 71-72; *Nota econom. verded. II*, p. 119-20; *Nota econom. verded. III*, p. 79-80. ² *Nota econom. verded. I*, p. 25-26. ³ *Nota econom. verded. III*, p. 21. ⁴ *A.v.*, p. 30-32. ⁵ *Nota econom. verded. I*, p. 39-40. ⁶ *Nota econom. verded. II*, p. 35.